

Crynodeb gweminar dysgu a chinio dileu elw – 22 Mehefin 2026

1. Cyflwyniad a throsolwg

Agorodd Sarah Day, Arweinydd Uned Fusnes ADSS Cymru, y bedwaredd weminar dysgu a chinio dileu elw, gan groesawu'r mynychwyr ac amlinellu'r sesiwn.

Myfyriodd ei bod hi wedi bod yn flwyddyn ers y weminar gyntaf, gyda sesiynau blaenorol yn canolbwyntio ar y rhesymeg polisi. Mae ffocws heddiw ar faethu; diweddariad ar y rhaglen a blaenoriaethau cyfredol; rhannu mewnwelediad arfer cenedlaethol a lleol.

Roedd y siaradwyr yn cynnwys:

- **Tom Cleaver** – Llywodraeth Cymru
- **Craig Macleod** – ADSS Cymru / Cyngor Sir y Fflint
- **Alastair Cope** – Maeth Cymru
- **Keith Walters a Vicky Baldam** - Gwasanaeth Maethu Cyngor Sir Ynys Môn

Pwysleisiodd Sarah bwysigrwydd cydweithio ledled Cymru a chadw canlyniadau plant yn ganolog.

2. Diweddariad ar y rhaglen a safbwynt Llywodraeth Cymru (Tom Cleaver)

Cynnydd polisi a gweithredu

Mae Deddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2025 yn darparu'r sail ddeddfwriaethol ar gyfer dileu elw. Dechreuwyd y gweithredu ar 1 Ebrill 2026, gan gynnwys:

- Dim darparwyr er elw newydd yn cofrestru
- Darparwyr presennol yn methu ag ehangu'r ddarpariaeth

Creodd yr etholiad diweddar ansicrwydd, ond mae cymorth y llywodraeth i'r rhaglen wedi'i chadarnhau eto, a disgwylir datganiad ffurfiol yn fuan.

Cyllid a chymorth

- Tua £144 miliwn (2022–2028) wedi'i ddyrannu i gefnogi'r gweithrediad
- Mae cyllid yn cynnwys:
 - Grantiau awdurdod lleol
 - Cymorth cydlynu ADSS Cymru
 - Cymorth i ddarparwyr sy'n newid i fod yn ddarparwyr nid-er-elw (trwy Cwmpas)

Meithrin buddsoddiad

- Dros £12 miliwn wedi'i fuddsoddi ym Maethu Cymru ers 2021
- Ffocws ar recriwtio, cadw staff a chynnig cenedlaethol cyson

Neges allweddol

- Mae'r rhaglen bellach yn y cyfnod gweithredu, gyda phwyslais parhaus ar bartneriaeth, eglurder a chymorth i'r sector.

3. Capasiti awdurdodau lleol a phwysau system (Craig Macleod)

Dull cyffredinol

- Cydweithrediad cryf rhwng awdurdodau lleol
- Canolbwyntio ar y canlynol:
 - Gofal sy'n canolbwyntio ar y plentyn
 - Lleoliadau cywir, amser cywir
 - Adeiladu system gynaliadwy nid-er-elw

Cynnydd hyd yma

- 200+ o welyau preswyl wedi'u datblygu neu ar y gweill ledled Cymru
- Defnydd cynyddol o asedau sy'n eiddo i awdurdodau lleol
- Tystiolaeth o fomentwm ac arloesedd

Heriau allweddol

- Cymhlethdod cynyddol o ran anghenion plant
- Llai o leoliadau maethu ar gael
- Costau cynyddol ar draws darpariaeth breifat a chyhoeddus
- Pwysau recriwtio a chadw gweithlu

Risgiau penodol i faethu

- Ansicrwydd ynghylch trawsnewidiadau asiantaethau maethu annibynnol (IFA)
- Angen cynyddu capasiti maethu awdurdodau lleol yn sylweddol

Neges allweddol

- Cynnydd sylweddol, ond mae pwysau system yn parhau i fod yn uchel
- Mae buddsoddiad parhaus a ffocws hirdymor yn hanfodol

4. Meithrin persbectif cenedlaethol Cymru (Alastair Cope)

Tueddiadau a mewnwleidiadau data

- Mwy o ymholiadau
- Asesiadau cynyddol
- Cymeradwyaethau cynyddol
- Mae diddordeb mewn trosglwyddo gofalwyr wedi mwy na dyblu dros bum mlynedd
- Mae mwy o ofalwyr yn symud o AMA i awdurdodau lleol nag i'r gwrthwyneb

Pam mae gofalwyr yn trosglwyddo i awdurdodau lleol

- Pedwar prif sbardun:
 - Agosrwydd – mae cadw plant yn lleol yn lleihau baich teithio
 - Cydweddu bylchau – llai o oedi rhwng lleoliadau
 - Cymorth integredig – mynediad uniongyrchol at weithwyr cymdeithasol
 - Cymuned – rhwydweithiau cymorth cyfoedion cryfach

Cryfderau maethu gan awdurdodau lleol

- Gwaith integreiddio tîm a chyfathrebu cryf
- Gweithlu sefydlog a phrofiadol
- Cynnig dysgu a datblygu strwythuredig
- Mwy o ymdeimlad o berthyn a chymuned

Heriau a rhwystrau

- Canfyddiadau y mae AMA yn eu cynnig:
 - Cyflog gwell
 - Cefnogaeth well
 - Hyfforddiant gwell

Eglurhad allweddol

- Yn aml, nid yw'r canfyddiadau hyn yn gywir ar y cyfan, yn enwedig wrth ystyried:
 - Pecyn ariannol cyflawn
 - Sefydlogrwydd a pharhad
 - Rhwydweithiau cymorth

Rhwystrau trosglwyddo

- Gofyniad canfyddedig am ailasesiad (Ffurflen F)
- Pryderon ynghylch gwahaniaethau cyflog

Mae lliniaru yn cynnwys

- Prosesau trosglwyddo wedi'u symleiddio
- Fframweithiau cyfateb cyflog
- Canllawiau ac offer cenedlaethol

5. Enghraifft o arfer lleol – Ynys Môn (Keith Walters a Vicky Baldam)

Cyd-destun a heriau

- Dibyniaeth uchel o'r blaen ar AMA
- Pwysau cost sylweddol
- Anawsterau dod o hyd i leoliadau lleol

Newidiadau allweddol wedi'u rhoi ar waith

- Cynnig craidd i ofalwyr maeth
- Gostyngiad treth y cyngor o 100%
- Trwyddedau parcio am ddim
- Aelodaeth canolfan hamdden am ddim
- Cynlluniau disgownt (e.e., atyniadau lleol)

Cymorth gwell

- Gweithwyr cymorth maeth ymroddedig
- Gweithgareddau gwyliau rheolaidd i blant
- Sesiynau coffi a theisen ar gyfer ymgysylltu anffurfiol
- Cymorth hyblyg y tu allan i oriau gwaith

Cefnogaeth arweinyddiaeth

- Cefnogaeth gref gan gynghorwyr ac uwch-reolwyr
- Buddsoddiad wedi'i ddarlunio fel buddsoddi-i-arbed

Effaith

- Gostyngiad yn y defnydd o AMA (o 36 o leoliadau yn 2019/20 i 23 o leoliadau yn 2025/26)
- Arbedion ariannol sylweddol (gostyngiad o tua £1 miliwn mewn gwariant)
- Cynyddu capasiti maethu mewnol
- Llesiant staff gwell a llai o straen
- Canlyniadau gwell i blant (mwy o leoliadau lleol)

Neges allweddol

- Strategaeth glir + buddsoddiad + arweinyddiaeth gref = newid system mesuradwy

6. Uchafbwyntiau'r Sesiwn Holi ac Ateb

Cymorth trosglwyddo darparwyr

- Mae cymorth pontio drwy Cwmpas yn gyfrinachol, gyda thua 40 o ymholiadau y llynedd.

Cynnig ariannol a chysondeb

- Trafodaeth gref ynghylch datblygu cynnig cyson yn genedlaethol (e.e., cymorth treth y cyngor)

Cost yn erbyn arbedion

- Mae tystiolaeth yn awgrymu'r canlynol:
 - Mae lleoliadau awdurdod lleol yn sylweddol rhatach ar y cyfan
 - Mae buddsoddi mewn gofalwyr maeth yn arwain at arbedion hirdymor

Thema allweddol

Mae cydbwysu cost, ansawdd ac argaeledd yn parhau i fod yn ganolog

7. Cau

Daeth Sarah Day â'r sesiwn i ben, gan fyfyrar ar y canlynol:

- Cydweithio cryf ledled Cymru
- Tystiolaeth o gynnydd ac arloesedd gwirioneddol
- Heriau parhaus, ond optimistiaeth gynyddol

Siaradwyr y tynnwyd sylw atynt:

- Cefnogaeth barhaus y llywodraeth
- Pwysigrwydd cynyddu maethu gan awdurdodau lleol
- Canolbwyntio ar gadw plant yn agosach at adref

Cyfle

- Grŵp cyfeirio cyfathrebu dileu elw ADSS Cymru sy'n cynnwys pobl sy'n gweithio mewn timau gofal cymdeithasol ledled Cymru
- Chwilio am aelodau newydd i'n helpu i ddeall a llenwi'r bylchau mewn cyfathrebu
- Yn cyfarfod yn chwarterol
- Am ragor o wybodaeth neu i ymuno, e-bostiwrch: removalofprofit@adss.cymru

Gweminar nesaf

- Dydd Mawrth 8 Medi, hanner dydd
- Ffocws: gofal preswyl